

8.5.2019

EOAK/2475/2019

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Päivi Vainio

PALVELUASUMISEN MAKSUJEN MÄÄRÄÄMINEN

Arvostelitte Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän (jäljempänä Essote) siitä, että se on sisällyttänyt äitinne saaman eläkkeensaajan hoitotuen kuukausittain perittäviin hoitomaksuihin. Tuotte kirjeessänne esiin myös huolen äitinne rahavarojen riittävydestä. Kirjeessänne viittaatte Kansaneläkelaitoksen Teille antamaan vastaukseen, jonka mukaan eläkettä saavan hoitotuki voi olla maksussa kunnalle vain laitoshoidossa tai perhehoidossa. Asumispalvelujen piirissä olevan henkilön hoitotuki on maksettava hänelle itselleen.

Asianne esiteltiin apulaisoikeusasiamies Maija Sakslinille. Hän katsoi, että kantelunne perusteella ei ole aihetta epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä. Siitä syystä asiaanne ei ryhdytä tutkimaan enempää. Apulaisoikeusasiamiehen pyynnöstä ilmoitan Teille seuraavaa.

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että viranomainen noudattaa lakia ja toimii harkintavaltansa puitteissa. Oikeusasiamies ei voi muuttaa viranomaisen päätöksiä tai määrätä niitä muutettavaksi.

Asumispalveluista perittävistä maksuista ei ole säädetty lailla. Kirjeestänne ilmenee, että Essote on määritellyt äitinne asumispalvelun maksun siten, kuin sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun asetuksen 3 ja 27 §:ssä (jäljempänä asiakasmaksuasetus) määritellään säännöllisen kotihoidon maksu ja maksun määrittelyssä huomioitavat tulot. Kunnat, kuntayhtymät ja yhteistoiminta-alueet voivat näin ollen määrittellä asumispalveluista perittävät maksut päättämällä tavalla. Palvelusta perittävä maksu ei saa ylittää palvelun tuotantokustannuksia eikä asiakasmaksun periminen saa vaarantaa asiakkaan toimeentuloa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 14 §:n mukaan hoitotuki voidaan periä kunnalle ja käyttää se laitoshoidosta tai perhehoidosta määrättyjen maksujen korvaamiseen. Silloin, kun kysymys on asumispalvelun piirissä olevasta asiakkaasta, on hoitotuki maksettava asiakkaalle itselleen.

Äitinne kohdalla ei kirjoituksenne mukaan ole ollut kysymys hoitotuen perimisestä kunnalle, vaan sen huomioimisesta asiakasmaksuun vaikuttavana tulona siten kuin asiamaksulain 27 §:ssä on säädetty. Erikseen asiakasmaksuasetuksen 29 §:ssä on säädetty niistä tuloista, joita ei saa ottaa huomioon maksua määrättäessä.

Tuotte kirjeessänne esiin myös huolen äitinne rahavarojen riittävydestä. Kirjoituksestanne ei ilmene, onko äitinne hakenut asiakasmaksuun alennusta. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 11 §:n mukaan kunnan on alennettava tai jätettävä perimättä sosiaalihuollon maksu ja maksukyvyyn mukaan määräytyvä terveydenhuollon maksu, jos periminen vaarantaa asiakkaan tai hänen perheensä toimeentulon tai lakisääteisestä elatusvelvollisuudesta huolehtimisen. Kunnan toimivaltaisen viranhaltijan on tehtävä päätös asiakasmaksun alentamista koskevaan hakemukseen. Päätökseen voi hakea oikaisua päätöksen liitetyn oikaisuvaatimusohjeen mukaisella tavalla.

Kunnan tulee neuvoa asiakasta sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 5 §:n mukaan myös asiakasmaksuihin liittyvässä menettelyssä ja ohjata tarvittaessa hakemaan alennusta tai vapautusta asiakasmaksuun. Joissain tilanteissa asiakasmaksuun voi saada täydentävää tai ehkäisevää toimeentulotukea. Sosiaalihuollon maksun alentaminen tai perimättä jättäminen on ensisijaista myös täydentävän tai ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiseen nähden.